Publicatieblad
van de Europese Unie

NL
C-serie

C/2024/6826

29.11.2024

AANBEVELING VAN DE RAAD

van 21 oktober 2024

inzake het economisch, begrotings-, werkgelegenheids- en structuurbeleid van Nederland

(C/2024/6826)

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 121, lid 2, en artikel 148, lid 4,

Gezien Verordening (EU) 2024/1263 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2024 betreffende de doeltreffende coördinatie van het economisch beleid en betreffende het multilaterale begrotingstoezicht en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1466/97 van de Raad ([1]), en met name artikel 3, lid 3,

Gezien Verordening (EU) nr. 1176/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2011 betreffende de preventie en correctie van macro-economische onevenwichtigheden ([2]), en met name artikel 6, lid 1,

Gezien de aanbeveling van de Europese Commissie,

Gezien de resoluties van het Europees Parlement,

Gezien de conclusies van de Europese Raad,

Gezien het advies van het Comité voor de werkgelegenheid,

Gezien het advies van het Economisch en Financieel Comité,

Gezien het advies van het Comité voor sociale bescherming,

Gezien het advies van het Comité voor de economische politiek,

Overwegende hetgeen volgt:

(1) Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad ([3]), waarbij de herstel- en veerkrachtfaciliteit ("de faciliteit") werd ingesteld, is op 19 februari 2021 in werking getreden. De faciliteit biedt de lidstaten financiële ondersteuning voor de uitvoering van hervormingen en investeringen, die worden gerealiseerd met budgettaire stimulansen door de Unie. In overeenstemming met de prioriteiten van het Europees Semester voor coördinatie van het economisch beleid, draagt de faciliteit bij aan het economisch en sociaal herstel en de uitvoering van duurzame hervormingen en investeringen, met name hervormingen en investeringen om de groene en de digitale transitie te bevorderen en de economieën van de lidstaten veerkrachtiger te maken. Zij helpt ook de overheidsfinanciën te versterken en de groei en werkgelegenheid op middellange en lange termijn te stimuleren, de territoriale cohesie binnen de Unie te verbeteren en de verdere uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten te ondersteunen.

(2) Verordening (EU) 2023/435 van het Europees Parlement en de Raad ([4]) ("de REPowerEU-verordening"), die op 27 februari 2023 is vastgesteld, heeft tot doel de Unie geleidelijk onafhankelijker te maken van de invoer van Russische fossiele brandstoffen. Dit zou moeten bijdragen tot energiezekerheid en de diversificatie van de energievoorziening van de Unie en tegelijkertijd het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, de opslagcapaciteit

([1]) PB L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) PB L 306 van 23.11.2011, blz. 25. ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad van 12 februari 2021 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit (PB L 57 van 18.2.2021, blz. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).
([4]) Verordening (EU) 2023/435 van het Europees Parlement en de Raad van 27 februari 2023 tot wijziging van Verordening (EU) 2021/241 wat betreft REPowerEU-hoofdstukken in herstel- en veerkrachtplannen en tot wijziging van Verordeningen (EU) nr. 1303/2013, (EU) 2021/1060 en (EU) 2021/1755 en Richtlijn 2003/87/EG (PB L 63 van 28.2.2023, blz. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

voor energie en de energie-efficiëntie vergroten. Nederland heeft een nieuw REPowerEU-hoofdstuk toegevoegd aan zijn nationale herstel- en veerkrachtplan om belangrijke hervormingen en investeringen te financieren die de REPowerEU-doelstellingen helpen verwezenlijken.

(3) Op 16 maart 2023 heeft de Commissie een mededeling gepubliceerd met de titel "Concurrentievermogen van de EU op lange termijn: blik op de periode na 2030", als basis voor beleidsbeslissingen en met als doel te werken aan een groeibevorderend regelgevingskader. De mededeling schetst het concurrentievermogen ten aanzien van negen elkaar versterkende aanjagers. Van die aanjagers zijn de toegang tot particulier kapitaal, onderzoek en innovatie, onderwijs en vaardigheden en een goed functionerende eengemaakte markt de belangrijkste beleidsprioriteiten voor hervormingen en investeringen met als doel de huidige productiviteitsuitdagingen aan te pakken en het concurrentievermogen van de Unie en haar lidstaten op lange termijn op te bouwen. Op 14 februari 2024 heeft de Commissie een mededeling gepubliceerd met de titel "Het jaarverslag over de eengemaakte markt en het concurrentievermogen 2024". In die mededeling worden de sterktes en zwaktes van het concurrentievermogen van de eengemaakte markt van Europa beschreven. De ontwikkelingen van het jaar worden geschetst aan de hand van de negen geselecteerde aanjagers van het concurrentievermogen.

(4) Op 21 november 2023 heeft de Commissie de jaarlijkse duurzamegroeianalyse 2024 vastgesteld en daarmee de aanzet gegeven van het Europees Semester voor coördinatie van het economisch beleid van 2024. Op 22 maart 2024 hechtte de Europese Raad zijn goedkeuring aan de prioriteiten van de analyse voor 2024 die rond de vier dimensies van concurrerende duurzaamheid zijn geconcentreerd. Op 21 november 2023 heeft de Commissie op basis van Verordening (EU) nr. 1176/2011 ook het waarschuwingsmechanismeverslag 2024 vastgesteld, waarin zij Nederland heeft genoemd als een van de lidstaten die mogelijk door onevenwichtigheden is geraakt of het risico loopt daardoor geraakt te worden, en waarvoor een diepgaande evaluatie nodig zou zijn. Op dezelfde datum heeft de Commissie tevens een advies vastgesteld over het ontwerpbegrotingsplan van Nederland voor 2024. De Commissie heeft ook een aanbeveling vastgesteld voor een aanbeveling van de Raad over het economisch beleid van de eurozone en een voorstel voor het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid voor 2024 waarin de uitvoering van de werkgelegenheidsrichtsnoeren en de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten wordt geanalyseerd. De Raad heeft de aanbeveling over het economisch beleid van de eurozone ([5]) (de "aanbeveling van 2024 over de eurozone") op 12 april 2024 aangenomen en het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid op 11 maart 2024.

(5) Op 30 april 2024 is het nieuwe kader voor economische governance van de Unie in werking getreden. Het kader omvat de nieuwe Verordening (EU) 2024/1263 betreffende de doeltreffende coördinatie van het economisch beleid en betreffende het multilaterale begrotingstoezicht, de gewijzigde Verordening (EG) nr. 1467/97 van de Raad ([6]) over de bespoediging en verduidelijking van de tenuitvoerlegging van de procedure bij buitensporige tekorten en de gewijzigde Richtlijn 2011/85/EU van de Raad ([7]) betreffende voorschriften voor de begrotingskaders van de lidstaten. De doelstellingen van het nieuwe kader voor economische governance zijn het bevorderen van gezonde en houdbare overheidsfinanciën, duurzame en inclusieve groei en veerkracht door middel van hervormingen en investeringen en het voorkomen van buitensporige overheidstekorten. Het nieuwe kader voor economische governance bevordert ook de nationale verantwoordelijkheid en heeft een grotere focus op de middellange termijn, in combinatie met een doeltreffendere en meer samenhangende handhaving. Elke lidstaat moet bij de Raad en de Commissie een nationaal budgettair-structureel plan voor de middellange termijn indienen. Een nationaal budgettair-structureel plan voor de middellange termijn bevat de budgettaire, hervormings- en investeringstoezeggingen van een lidstaat, met een planningshorizon van vier of vijf jaar, afhankelijk van de normale duur van de nationale legislatuurperiode. Het netto-uitgaventraject ([8]) van de nationale budgettair-structurele plannen voor de middellange termijn moet voldoen aan de vereisten van Verordening (EU) 2024/1263, met inbegrip van de vereisten om de overheidsschuld aan het einde van de aanpassingsperiode op een plausibel neerwaarts pad te brengen of te houden of op een prudent niveau onder 60 % van het bruto binnenlands product (bbp) te houden en om het overheidstekort op middellange termijn onder de in het Verdrag vastgelegde referentiewaarde van 3 % van het bbp te brengen en/of te houden. Indien een lidstaat zich overeenkomstig de criteria van Verordening (EU) 2024/1263 verbindt tot een relevante reeks hervormingen en investeringen, kan de aanpassingsperiode met maximaal drie jaar worden verlengd. Om de opstelling van die nationale budgettair-structurele plannen voor de middellange termijn te ondersteunen, heeft de Commissie op 21 juni 2024 richtsnoeren gepubliceerd over de informatie die de lidstaten moeten verstrekken in hun nationale budgettair-structurele plannen voor de middellange termijn en jaarlijkse voortgangsverslagen. Overeenkomstig de artikelen 5 en 36 van Verordening (EU) 2024/1263 heeft de Commissie in voorkomend geval referentiepaden en technische informatie aan de lidstaten bezorgd. De lidstaten moeten hun nationale budgettair-structurele plannen voor de middellange termijn uiterlijk op 20 september 2024 indienen, tenzij de

([5]) Aanbeveling van de Raad van 12 april 2024 over het economisch beleid van de eurozone (PB C, C/2024/2807, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) Verordening (EG) nr. 1467/97 van de Raad van 7 juli 1997 over de bespoediging en verduidelijking van de tenuitvoerlegging van de procedure bij buitensporige tekorten (PB L 209 van 2.8.1997, blz. 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) Richtlijn 2011/85/EU van de Raad van 8 november 2011 tot vaststelling van voorschriften voor de begrotingskaders van de lidstaten (PB L 306 van 23.11.2011, blz. 41, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Netto-uitgaven in de zin van artikel 2, punt 2), van Verordening (EU) 2024/1263: "netto-uitgaven" zijn de overheidsuitgaven ongerekend i) rente-uitgaven; ii) discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde; iii) uitgaven voor programma's van de Unie die volledig met inkomsten uit Uniefondsen worden gefinancierd; iv) nationale uitgaven voor medefinanciering van door de Unie gefinancierde programma's; v) cyclische elementen van de uitgaven voor werkloosheidsuitkeringen, en vi) eenmalige en andere tijdelijke maatregelen.

lidstaat en de Commissie een redelijke verlenging van de termijn overeenkomen. Overeenkomstig hun nationale wettelijke kaders kunnen de lidstaten hun ontwerpplannen voor de middellange termijn met hun nationale parlementen bespreken, de onafhankelijke begrotingsinstellingen vragen een advies uit te brengen en de sociale partners en andere nationale belanghebbenden raadplegen.

(6) In 2024 blijft het Europees Semester voor coördinatie van het economisch beleid evolueren in overeenstemming met de uitvoering van de faciliteit. De volledige uitvoering van de herstel- en veerkrachtplannen blijft essentieel voor de verwezenlijking van de beleidsprioriteiten in het kader van het Europees Semester, aangezien de plannen helpen bij het doeltreffend aanpakken van alle of een aanzienlijk deel van de problemen die zijn aangehaald in de relevante landspecifieke aanbevelingen die in de afgelopen jaren zijn gedaan. De landspecifieke aanbevelingen van 2019, 2020, 2022 en 2023 blijven onverminderd van belang voor herstel- en veerkrachtplannen die zijn herzien, bijgewerkt of gewijzigd overeenkomstig de artikelen 14, 18 en 21 van Verordening (EU) 2021/241.

(7) Op 7 juli 2022 heeft Nederland overeenkomstig artikel 18, lid 1, van Verordening (EU) 2021/241 zijn herstel- en veerkrachtplan ingediend bij de Commissie. Op grond van artikel 19 van Verordening (EU) 2021/241 heeft de Commissie de relevantie, doeltreffendheid, efficiëntie en samenhang van het herstel- en veerkrachtplan beoordeeld overeenkomstig de in bijlage V bij die verordening opgenomen beoordelingsrichtsnoeren. Op 4 oktober 2022 heeft de Raad zijn uitvoeringsbesluit betreffende de goedkeuring van de beoordeling van het herstel- en veerkrachtplan voor Nederland ([9]) vastgesteld, dat werd gewijzigd op 24 oktober 2023 op grond van artikel 18, lid 2, van Verordening (EU) 2021/241 om de maximale financiële bijdrage voor niet terug te betalen financiële steun bij te werken en het REPowerEU-hoofdstuk erin op te nemen ([10]). De tranches worden vrijgegeven als de Commissie overeenkomstig artikel 24, lid 5, van Verordening (EU) 2021/241 verklaart dat Nederland de desbetreffende in het uitvoeringsbesluit van de Raad vastgelegde mijlpalen en streefdoelen op bevredigende wijze heeft verwezenlijkt. Bevredigende verwezenlijking impliceert dat de verwezenlijking van eerdere mijlpalen en streefdoelen niet is teruggedraaid.

(8) Op 29 april 2024 heeft Nederland zijn nationale hervormingsprogramma 2024 ingediend, en op 30 april 2024 zijn stabiliteitsprogramma 2024, in overeenstemming met artikel 4, lid 1, van Verordening (EG) nr. 1466/97 van de Raad ([11]). Overeenkomstig artikel 27 van Verordening (EU) 2021/241 weerspiegelt het nationale hervormingsprogramma 2024 ook de halfjaarlijkse verslaglegging van Nederland over de vorderingen bij de verwezenlijking van zijn herstel- en veerkrachtplan.

(9) Op 19 juni 2024 heeft de Commissie het landverslag 2024 voor Nederland gepubliceerd. Daarin werd de vooruitgang beoordeeld die Nederland heeft geboekt bij de uitvoering van de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen die de Raad tussen 2019 en 2023 heeft aangenomen, en werd de balans opgemaakt van de uitvoering door Nederland van het herstel- en veerkrachtplan. Op basis van die analyse werden in het landverslag lacunes vastgesteld met betrekking tot de uitdagingen die niet of slechts gedeeltelijk worden aangepakt in het herstel- en veerkrachtplan, alsook nieuwe en opkomende uitdagingen. Ook werd de voortgang beoordeeld die Nederland heeft geboekt bij de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten en bij de verwezenlijking van de kerndoelen van de Unie inzake werkgelegenheid, vaardigheden en armoedebestrijding, alsook bij de verwezenlijking van de duurzameontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties.

(10) De Commissie heeft uit hoofde van artikel 5 van Verordening (EU) nr. 1176/2011 een diepgaande evaluatie uitgevoerd voor Nederland. De belangrijkste bevindingen van de beoordeling door de diensten van de Commissie van macro-economische kwetsbaarheden voor Nederland voor de toepassing van die verordening zijn gepubliceerd in maart 2024. De Commissie heeft op 19 juni 2024 geconcludeerd dat Nederland wordt geconfronteerd met macro-economische onevenwichtigheden. Nederland wordt met name geconfronteerd met kwetsbaarheden in verband met de hoge particuliere schuld en een overgewaardeerde huizenmarkt, die van grensoverschrijdend belang zijn en ondanks enkele verbeteringen relevant blijven. De kwetsbaarheden in verband met het grote overschot op de lopende rekening zijn verminderd door de relatief sterke groei van de binnenlandse vraag. Het overschot op de lopende rekening was hoog en blijft naar verwachting hoog als gevolg van een aanzienlijk overschot in de handel in goederen en diensten, dat voortvloeit uit het feit dat over de hele economische breedte gezien binnenlands meer wordt gespaard dan geïnvesteerd. De binnenlandse vraag is de afgelopen jaren echter sterker gegroeid dan de vraag in de eurozone, wat erop wijst dat de overloopeffecten van het overschot op de lopende rekening naar de rest van de eurozone minder problematisch worden. De sterke aanwezigheid van multinationale ondernemingen in Nederland, de statistische impact van ingehouden bedrijfswinsten en de rol van pensioenfondsen die grote spaartegoeden opbouwen die in het buitenland worden belegd, dragen alle bij aan het grote gat tussen besparingen en investeringen. De particuliere schuld bleef in 2023 aanzienlijk teruglopen, maar blijft hoog ondanks de te verwachten verdere dalingen. De hoge schuldenlast in combinatie met de vele niet-liquide activa die worden aangehouden, voornamelijk

([9]) ST 12275/22 INIT en ST 12275/22 ADD 1.

([10]) Uitvoeringsbesluit van de Raad van 24 oktober 2023 tot wijziging van het Uitvoeringsbesluit van 4 oktober 2022 betreffende de goedkeuring van de beoordeling van het herstel- en veerkrachtplan voor Nederland (ST 13613/23 INIT en ST 13613/23 ADD 1).

([11]) Verordening (EG) nr. 1466/97 van de Raad van 7 juli 1997 over versterking van het toezicht op begrotingssituaties en het toezicht op en de coördinatie van het economisch beleid (PB L 209 van 2.8.1997, blz. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1466/oj).

in de vorm van huizen en gespaarde pensioengelden, maakt huishoudens kwetsbaar voor veranderende economische omstandigheden, met name gezien de overgewaardeerde huizenmarkt. Het grootste deel van vorig jaar vertoonden de huizenprijzen een geringe correctie, tegen een achtergrond van strengere financieringsvoorwaarden. De huizenmarkt blijft echter overgewaardeerd, zij het minder dan voorheen. Er zijn enkele maatregelen genomen om de geconstateerde kwetsbaarheden aan te pakken, maar er zijn verdere inspanningen nodig. Er kunnen diverse wegen worden bewandeld om het woningtekort krachtiger aan te pakken, namelijk door meer in woningen te investeren en door belemmeringen voor de bouw van nieuwe woningen weg te nemen, terwijl ook de fiscale prikkels voor schuldgefinancierd eigenwoningbezit verder kunnen worden aangepakt. De recente hervormingen op de particuliere huurmarkt zorgen er waarschijnlijk niet voor dat er meer woningen beschikbaar komen.

(11) Volgens door Eurostat gevalideerde gegevens is het overheidstekort van Nederland toegenomen van 0,1 % van het bbp in 2022 tot 0,3 % in 2023, terwijl de overheidsschuld is gedaald van 50,1 % van het bbp eind 2022 tot 46,5 % eind 2023.

(12) Op 12 juli 2022 heeft de Raad aanbevolen ([12]) dat Nederland actie onderneemt om ervoor te zorgen dat de groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven in 2023 in overeenstemming is met een algemene neutrale fiscale beleidskoers ([13]), rekening houdend met de aanhoudende tijdelijke en gerichte steun aan huishoudens en bedrijven die het meest kwetsbaar zijn voor stijgingen van de energieprijzen en aan mensen die Oekraïne ontvluchten. Nederland kreeg de aanbeveling klaar te staan om de lopende uitgaven aan te passen aan de veranderende situatie. Nederland kreeg ook de aanbeveling om meer overheidsinvesteringen te doen voor de groene en de digitale transitie, en voor energiezekerheid in het kader van het REPowerEU-initiatief, onder meer door gebruik te maken van de faciliteit en andere Uniefondsen. Volgens ramingen van de Commissie was de begrotingskoers ([14]) in 2023 contractief (0,8 % van het bbp), in een context van hoge inflatie. De groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven (ongerekend discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde) in 2023 leverde een contractieve bijdrage aan de begrotingskoers van 0,9 % van het bbp op. Daarin zijn de toegenomen kosten van de gerichte noodsteunmaatregelen voor huishoudens en bedrijven die het kwetsbaarst zijn voor energieprijsstijgingen (0,4 % van het bbp) meegerekend. De groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven in 2023 was in overeenstemming met de aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022. De nationaal gefinancierde investeringen bedroegen 3,1 % van het bbp in 2023, een daling van 0,1 procentpunt ten opzichte van 2022 ([15]). Nederland heeft overheidsinvesteringen voor de groene en de digitale transitie en voor energiezekerheid gefinancierd, zoals de uitbreiding van het overbelaste elektriciteitsnet, de verbetering van de energie-efficiëntie van openbare gebouwen en de verruiming van de toegang tot snel internet in plattelandsgebieden. Op 24 mei 2024 heeft Nederland een eerste betalingsverzoek uit hoofde van de faciliteit ingediend, dat momenteel door de Commissie wordt beoordeeld.

(13) In het stabiliteitsprogramma 2024 wordt in het macro-economische scenario dat aan de begrotingsprognoses ten grondslag ligt, uitgegaan van een reële bbp-groei van 1,1 % in 2024 en 1,6 % in 2025. Het overheidstekort stijgt naar verwachting tot 2,0 % van het bbp in 2024 en 2,1 % van het bbp in 2025, terwijl de overheidsschuldquote toeneemt tot 46,8 % eind 2024 en 48,1 % eind 2025. Na 2025 stijgt het overheidstekort tot 3,3 % van het bbp in 2026, 2,6 % van het bbp in 2027 en 3,2 % van het bbp in 2028. Het overheidssaldo blijft gedurende de looptijd van het programma dus niet onder de in het Verdrag vastgelegde tekortreferentiewaarde van 3 % van het bbp. Op zijn beurt stijgt de overheidsschuldquote na 2025 geleidelijk tot 52,0 % in 2028.

(14) Volgens de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie zal het reële bbp groeien met 0,8 % in 2024 en 1,5 % in 2025 en zal de inflatie, gemeten aan de hand van het geharmoniseerd indexcijfer van de consumptieprijzen (GICP), in 2024 2,5 % en in 2025 2,0 % bedragen.

(15) Volgens de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie zal het overheidstekort in 2024 2,0 % van het bbp bedragen, terwijl de overheidsschuldquote tegen eind 2024 zal stijgen tot 47,1 %. De stijging van het tekort in 2024 is voornamelijk toe te schrijven aan een daling van inkomsten na uitzonderlijk hoge dividenduitkeringen in 2023, vooruitlopend op een verhoging van de belasting op inkomsten uit dividenden in 2024, aan hogere uitgaven voor sociale uitkeringen om de koopkracht van huishoudens met een laag inkomen te herstellen, aan meer hulp voor

([12]) Aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022 over het economisch beleid van Nederland en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2022 van Nederland (PB C 334 van 1.9.2022, blz. 154).

([13]) Volgens de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie bedraagt de potentiële outputgroei op middellange termijn van Nederland, die wordt gebruikt als maatstaf voor de begrotingskoers, in 2023 nominaal 9,7 %, op basis van de gemiddelde reële potentiële groei over tien jaar en de bbp-deflator van 2023.

([14]) De begrotingskoers wordt afgemeten aan de jaarlijkse verandering in de onderliggende begrotingssituatie van de overheid. Op basis daarvan wordt de economische impuls beoordeeld die uitgaat van het begrotingsbeleid — zowel het op nationaal niveau gefinancierde beleid als het beleid dat uit de begroting van de Unie wordt gefinancierd. De begrotingskoers wordt gemeten als het verschil tussen i) het groeipotentieel op middellange termijn en ii) de verandering in de primaire uitgaven (discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde niet meegerekend), exclusief de tijdelijke COVID-19-crisismaatregelen, maar inclusief de uitgaven gefinancierd door niet terug te betalen steun (subsidies) in het kader van de faciliteit en andere Uniefondsen.

([15]) Andere nationaal gefinancierde kapitaaluitgaven stegen met 0,2 procentpunt ten opzichte van 2022.

Oekraïne en aan overheidsinvesteringen via het klimaat-, het infrastructuur- en het defensiefonds van de overheid. Volgens de ramingen van de Commissie is de begrotingskoers in 2024 expansief (0,4 % van het bbp).

(16) Volgens de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie zullen in 2024 uitgaven ten belope van 0,1 % van het bbp worden gefinancierd met niet terug te betalen steun ("subsidies") uit hoofde van de faciliteit, tegenover 0,1 % van het bbp in 2023. De met subsidies uit hoofde van de faciliteit gefinancierde uitgaven zullen hoogwaardige investeringen en productiviteitsverhogende hervormingen mogelijk maken zonder dat dit rechtstreekse gevolgen heeft voor het overheidssaldo of de overheidsschuld van Nederland.

(17) Op 14 juli 2023 heeft de Raad Nederland aanbevolen ([16]) een voorzichtig begrotingsbeleid te voeren, met name door de nominale stijging van de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven ([17]) in 2024 te beperken tot maximaal 3,5 %. De lidstaten is verzocht er bij het uitvoeren van hun begroting 2023 en het opstellen van hun ontwerpbegrotingsplannen voor 2024 rekening mee te houden dat de Commissie aan de Raad zou voorstellen om op een tekort gebaseerde buitensporigtekortprocedures in te leiden op basis van de begrotingsresultaten voor 2023. Volgens de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie nemen de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven van Nederland in 2024 toe met 6,6 %, hetgeen meer dan de aanbevolen maximale groei is. Die overschrijding van de aanbevolen maximale groei van de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven komt neer op 1,3 % van het bbp in 2024. De netto-uitgaven in 2023 waren echter lager dan ten tijde van de aanbeveling werd verwacht (verschil van 1,3 % van het bbp). Aangezien de aanbeveling voor 2024 als groeipercentage werd geformuleerd, moet bij de beoordeling van de naleving derhalve ook het basiseffect van 2023 in aanmerking worden genomen. Indien de netto-uitgaven in 2023 gelijk waren gebleven aan die van de aanbeveling, zou het resulterende groeipercentage van de netto-uitgaven in 2024 minder dan 0,1 % van het bbp boven het aanbevolen groeipercentage hebben gelegen. Al met al bestaat volgens de beoordeling het risico dat de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven niet volledig in overeenstemming blijven met hetgeen de Raad heeft aanbevolen.

(18) Bovendien heeft de Raad Nederland aanbevolen om de geldende noodsteunmaatregelen voor energie in 2023 en 2024 zo snel mogelijk af te bouwen, en de daarmee samenhangende besparingen te gebruiken om het overheidstekort terug te dringen. De Raad heeft voorts aanbevolen dat, indien hernieuwde stijgingen van de energieprijzen nieuwe of voortgezette steunmaatregelen vereisen, Nederland ervoor zou moeten zorgen dat dergelijke steunmaatregelen gericht zijn op de bescherming van kwetsbare huishoudens en bedrijven, budgettair haalbaar zijn, en stimulansen voor energiebesparing behouden. Volgens de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie bedragen de nettobegrotingskosten ([18]) van de noodsteunmaatregelen voor energie naar raming 1,0 % van het bbp in 2023, 0,1 % in 2024 en 0,0 % in 2025. In het bijzonder wordt aangenomen dat de verlaging van de accijnzen op diesel en benzine in 2024 van kracht blijft. Indien de daarmee gepaard gaande besparingen worden gebruikt om het overheidstekort terug te dringen, zoals aanbevolen door de Raad, zouden deze prognoses een begrotingsaanpassing van 0,9 % van het bbp in 2024 impliceren, terwijl de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven ([19]) in dat jaar zorgen voor een expansieve bijdrage aan de begrotingskoers ten belope van 0,5 % van het bbp. De noodsteunmaatregelen voor energie werden in 2023 en 2024 afgebouwd. Dit is in overeenstemming met hetgeen de Raad heeft aanbevolen. De daarmee samenhangende besparingen zullen naar verwachting echter niet volledig worden gebruikt om het overheidstekort terug te dringen. Het risico bestaat dat dit niet in overeenstemming is met de aanbeveling van de Raad.

(19) Daarnaast heeft de Raad Nederland aanbevolen om nationaal gefinancierde overheidsinvesteringen in stand te houden en te zorgen voor een doeltreffende absorptie van subsidies uit hoofde van de faciliteit en van andere Uniefondsen, met name om de groene en de digitale transitie te bevorderen. Volgens de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie zullen de nationaal gefinancierde overheidsinvesteringen naar verwachting stabiel blijven op 3,1 % van het bbp in 2024 (tegenover 3,1 % van het bbp in 2023). Dit is in overeenstemming met hetgeen de Raad heeft aanbevolen. De overheidsuitgaven die worden gefinancierd met inkomsten uit Uniefondsen, met inbegrip van subsidies uit hoofde van de faciliteit, blijven naar verwachting stabiel op 0,2 % van het bbp in 2024.

([16]) Aanbeveling van de Raad van 14 juli 2023 over het nationale hervormingsprogramma 2023 van Nederland en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2023 van Nederland (PB C 312 van 1.9.2023, blz. 176).

([17]) Netto primaire uitgaven worden gedefinieerd als nationaal gefinancierde uitgaven ongerekend i) discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde; ii) rente-uitgaven; iii) conjuncturele werkloosheidsuitgaven, en iv) eenmalige en andere tijdelijke maatregelen.

([18]) Het cijfer geeft het niveau weer van de jaarlijkse begrotingskosten van die maatregelen, inclusief inkomsten en uitgaven en, in voorkomend geval, ongerekend de inkomsten uit belastingen op uitzonderlijke winsten van energieleveranciers.

([19]) Deze bijdrage wordt gemeten als de verandering in primaire overheidsuitgaven ongerekend i) incrementele begrotingsgevolgen van discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde; ii) eenmalige maatregelen; iii) conjuncturele werkloosheidsuitgaven, en iv) uitgaven gefinancierd met niet terug te betalen steun (subsidies) in het kader van de faciliteit en andere fondsen van de Unie, ten opzichte van de gemiddelde potentiële nominale bbp-groei op middellange termijn (tien jaar), uitgedrukt als een verhouding tot het nominale bbp.

(20) Op basis van de beleidsmaatregelen die op de afsluitdatum van de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie bekend waren en bij ongewijzigd beleid, wordt in 2025 een overheidstekort van 2,1 % van het bbp verwacht. De stijging van het tekort in 2025 is voornamelijk het gevolg van een verdere toename van de door de regering geplande overheidsinvesteringen. De overheidsschuldquote stijgt volgens het plan tot 48,4 % eind 2025.

(21) Opbrengsten uit primair niet-zakelijk onroerend goed, pensioenvermogen en beleggingen in besloten vennootschappen worden tegen gunstigere tarieven belast dan die uit beleggingen in aandelen en obligaties. Daarnaast wordt de belasting op inkomsten uit beleggingen in aandelen en obligaties berekend op basis van veronderstelde in plaats van werkelijke opbrengsten. De fiscale voorkeursbehandeling van niet-zakelijk onroerend goed — via de hypotheekrenteaftrek in combinatie met het lage eigenwoningforfait — wakkert de vraag op de woningmarkt aan, waardoor de prijzen stijgen. Bovendien is tot een relatief hoog inkomensniveau belastingaftrek op pensioensparen mogelijk. De rijkdom van huishoudens in Nederland is daarom sterk geconcentreerd in illiquide vormen van vermogen, zoals huizen en pensioenen. Daardoor staan huishoudens bloot aan een groter economisch risico tijdens economische schokken en is er in de loop van hun leven vaak geen sprake van een optimaal consumptiepatroon. De ongelijke fiscale behandeling binnen en tussen soorten activa resulteert ook in fiscale arbitrage en kan de efficiënte toewijzing van kapitaal in de weg staan. Daardoor is deze ongelijke behandeling van belang voor de aanpak van macro-economische onevenwichtigheden.

(22) De overwaardering van de woningmarkt wordt niet alleen gestuwd door de in overweging 21 genoemde fiscale prikkels, maar ook door het gebrek aan nieuwe woningen. Door de huidige belemmeringen voor investeringen in onder meer de woningbouw uit de weg te ruimen, kan de regering daadwerkelijk vorderingen maken met haar plannen om het woningaanbod te vergroten en bij te dragen tot externe herbalancering. Het wegnemen van dergelijke belemmeringen is daarom van belang voor de aanpak van macro-economische onevenwichtigheden. Tegelijk is de particuliere huurmarkt relatief klein, wat leidt tot een beperkt aanbod van betaalbare en beschikbare alternatieven voor eigenwoningbezit. Het gebrek aan betaalbare huurwoningen ondermijnt ook de arbeidsmobiliteit en de sociale cohesie.

(23) Nederland heeft een goed ontwikkeld stelsel van langdurige zorg. De uitgaven voor langdurige zorg zijn in Nederland al de hoogste in de Unie, maar gaan naar verwachting nog aanzienlijk stijgen. In 2022 kwamen de totale uitgaven aan langdurige zorg in Nederland uit op 3,8 % van het bbp, veruit de hoogste waarde in de Unie. Volgens het vergrijzingsverslag 2024 zal dit cijfer in 2040 met 1,0 procentpunt toenemen en in 2070 met 1,9 procentpunt. Bovendien behoren de eenheidskosten voor de verlening van institutionele zorg in Nederland al tot de hoogste in de Unie, ook als deze worden gemeten als percentage van het bbp per hoofd van de bevolking. Dit wijst erop dat er ruimte is om de budgettaire houdbaarheid van de langdurige zorg te verbeteren door inefficiënties in het systeem terug te dringen zonder dat dit ten koste gaat van de hoge kwaliteit en dekking ervan. Een voorbeeld van dergelijke inefficiënties is het feit dat gemeenten, die in Nederland thuiszorg en maatschappelijke zorg verlenen, worden gestimuleerd om de verantwoordelijkheid voor patiënten naar zorginstellingen te verleggen in plaats van hun zo lang mogelijk thuiszorg en zorg in gemeenschapsverband te blijven verlenen. Daarnaast kunnen inefficiënties in het stelsel van langdurige zorg worden aangepakt door bijvoorbeeld gebruik te maken van meer digitale en innovatieve oplossingen of door te investeren in preventie zodat de behoefte aan langdurige zorg en de afhankelijkheid van ondersteuning bij dagelijkse levensverrichtingen kunnen worden uitgesteld.

(24) Overeenkomstig artikel 19, lid 3, punt b), van Verordening (EU) 2021/241 en criterium 2.2 van bijlage V bij die verordening bevat het herstel- en veerkrachtplan een uitgebreide reeks elkaar versterkende hervormingen en investeringen die uiterlijk in 2026 moeten zijn uitgevoerd. Verwacht wordt dat die hervormingen en investeringen helpen bij het doeltreffend aanpakken van alle of een aanzienlijk deel van de uitdagingen die in de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen zijn vastgesteld. Om het concurrentievermogen van Nederland op lange termijn te stimuleren door middel van de groene en de digitale transities, en tegelijk sociale rechtvaardigheid te waarborgen, is het van essentieel belang om binnen deze krappe termijn snel werk te maken van de doeltreffende uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan, met inbegrip van het REPowerEU-hoofdstuk. Om de verbintenissen van het herstel- en veerkrachtplan uiterlijk in augustus 2026 na te komen, is het van essentieel belang dat Nederland de uitvoering van hervormingen duidelijk versnelt, en met name zorgt voor een doeltreffende uitvoering van de hervormingen die betrekking hebben op landspecifieke aanbevelingen. De systematische betrokkenheid van lokale en regionale autoriteiten, sociale partners, het maatschappelijk middenveld en andere relevante belanghebbenden blijft belangrijk om te zorgen voor een breed gevoelde verantwoordelijkheid voor de succesvolle uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan.

(25) In het kader van de tussentijdse evaluatie van de cohesiebeleidsprogramma's moet Nederland overeenkomstig artikel 18 van Verordening (EU) 2021/1060 van het Europees Parlement en de Raad ([20]) elk programma ondersteund door het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling (EFRO), het Europees Sociaal Fonds Plus (ESF+), het Cohesiefonds en het Fonds voor een rechtvaardige transitie uiterlijk in maart 2025 toetsen aan onder meer de uitdagingen zoals benoemd in de landspecifieke aanbevelingen 2024, en zijn nationale energie- en klimaatplan. Die toetsing vormt de basis voor de definitieve toewijzing van de financiering van de Unie die in elk programma is opgenomen. Nederland heeft vooruitgang geboekt met de uitvoering van cohesiebeleidsprogramma's en de Europese pijler van sociale rechten, maar er zijn nog een aantal uitdagingen. Hoewel de regionale verschillen in bbp per hoofd van de bevolking stabiel zijn gebleven en alle regio's qua concurrentievermogen ver boven het Uniegemiddelde uitsteken, raakt de transitie naar een koolstofneutrale economie regio's met clusters van emissie-intensieve industrieën op andere wijze. Het is van belang om de uitvoering van het cohesiebeleid te versnellen, en de in de programma's overeengekomen prioriteiten blijven van belang. De doelstellingen om steun te verlenen aan innovatie in verband met de groene en de digitale transities en aan de groene economie in de regio's met industrieclusters die het zwaarst door de klimaattransitie worden geraakt, zijn nog steeds van bijzonder belang. Steun voor maatschappelijke transities in achtergestelde wijken in grote steden blijft zinvol. Er moet meer worden gedaan om de ongelijkheid op sociaal gebied en op de arbeidsmarkt te verminderen door in gelijke (werkgelegenheids)kansen te investeren en discriminatie te bestrijden. Bij de tussentijdse evaluatie van de cohesiebeleidsprogramma's zouden de mogelijkheden voor het testen en proefdraaien van oplossingen om de congestie van het elektriciteitsnet te beperken, moeten worden vergroot, omdat dit bevorderlijk is voor de groene transitie van Nederland. Nederland zou gebruik kunnen maken van het platform voor strategische technologieën voor Europa, dat is vastgesteld bij Verordening (EU) 2024/795 van het Europees Parlement en de Raad ([21]), om de transformatie van de industrie te ondersteunen en investeringen in de productie van nettonultechnologie, waaronder in bij- en omscholing, te bevorderen.

(26) Naast de economische en maatschappelijke problemen die in het herstel- en veerkrachtplan en via andere Uniefondsen worden aangepakt, wordt Nederland geconfronteerd met meerdere aanvullende uitdagingen met betrekking tot segmentering van de arbeidsmarkt, tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden, het basisonderwijs, afhankelijkheid van fossiele brandstoffen en overmatige stikstofafzetting.

(27) Het aandeel flexwerk (zowel werknemers met tijdelijke contracten als zelfstandigen) op de arbeidsmarkt blijft hoog in Nederland. Dit wijst op een hardnekkig risico op segmentering van de arbeidsmarkt, met bijzonder verstorende effecten aan de onderkant van de arbeidsmarkt, wat de kansenongelijkheid kan versterken en de productiviteit kan afremmen. Met enige flexibiliteit op de arbeidsmarkt kan het aanpassingsvermogen van de economie worden verbeterd en ook beter worden ingespeeld op individuele voorkeuren. Een buitensporig gebruik van flexibele vormen van arbeid kan echter juist negatieve gevolgen hebben voor werknemers en de economie in bredere zin. Zo is het voor mensen met een flexibele arbeidsregeling lastig om deel te nemen aan opleidingen en een leven lang leren, waardoor weer minder in vaardigheden wordt geïnvesteerd en de productiviteit nog verder wordt verzwakt. De Nederlandse regering heeft in samenwerking met de sociale partners maatregelen aangekondigd voor de aanpak van de verschillen tussen vaste en flexibele werkregelingen. Zo worden nulurencontracten afgeschaft, oproepcontracten in hun huidige vorm vervangen door een nieuw type contract dat werknemers meer inkomenszekerheid biedt, en wordt de baanzekerheid van uitzendkrachten verbeterd. Snelle voortgang bij de vaststelling en uitvoering van die plannen en doeltreffende handhaving zijn belangrijk om ervoor te zorgen dat de keuze voor een bepaald type arbeidscontract wordt bepaald door werkspecifieke behoeften of de voorkeuren van werknemers en om tegelijk de werkgelegenheid en de sociale positie van flexwerkers te verbeteren en de segmentering van de arbeidsmarkt terug te dringen.

(28) De tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden waren al vóór de COVID-19-crisis kenmerkend voor de Nederlandse arbeidsmarkt, maar zijn sindsdien nog nijpender geworden. Sectoren als informatie- en communicatietechnologie (ICT), gezondheidszorg en onderwijs, en technische banen en banen in verband met de groene transitie hebben te kampen met structurele tekorten, die naar verwachting zullen aanhouden, ten dele als gevolg van demografische ontwikkelingen. Ondanks een hoge algehele participatiegraad beschikt Nederland nog steeds over een onbenutte pool van potentiële werknemers, zoals mensen met een migratieachtergrond en deeltijdwerkers. Deze onderbenutting van een deel van de beroepsbevolking in combinatie met vaardigheidstekorten vormt een risico voor het Nederlandse concurrentievermogen en kan een rem zetten op investeringen in onder meer de bouw van nieuwe woningen, waardoor dit van belang is voor de macro-economische onevenwichtigheden in Nederland. Er is een

([20]) Verordening (EU) 2021/1060 van het Europees Parlement en de Raad van 24 juni 2021 houdende gemeenschappelijke bepalingen inzake het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds Plus, het Cohesiefonds, het Fonds voor een rechtvaardige transitie en het Europees Fonds voor maritieme zaken, visserij en aquacultuur en de financiële regels voor die fondsen en voor het Fonds voor asiel, migratie en integratie, het Fonds voor interne veiligheid en het instrument voor financiële steun voor grensbeheer en visumbeleid (PB L 231 van 30.6.2021, blz. 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

([21]) Verordening (EU) 2024/795 van het Europees Parlement en de Raad van 29 februari 2024 tot oprichting van het platform voor strategische technologieën voor Europa (STEP) en tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG en Verordeningen (EU) 2021/1058, (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1057, (EU) nr. 1303/2013, (EU) nr. 223/2014, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/523, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697 en (EU) 2021/241 (PB L, 2024/795, 29.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

brede aanpak nodig om die problemen aan te pakken, terwijl ook rekening moet worden gehouden met sectorspecifieke behoeften en belemmeringen. Om het arbeidsaanbod te vergroten, kunnen mensen worden gestimuleerd om meer uren te gaan werken, onder meer met beleidsmaatregelen om de kwaliteit van werk en het evenwicht tussen werk en privéleven te bevorderen. Daarnaast kan vergroting van de bij- of omscholingskansen via gerichte en op maat gesneden maatregelen — met name voor degenen die zich aan de onderkant van de arbeidsmarkt bevinden, en voor inactieven — helpen om tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden terug te dringen en sociale resultaten te verbeteren. Gezien de bestaande tekorten aan werknemers in verschillende sectoren en gezien de stagnerende arbeidsproductiviteit zouden beleidsmaatregelen aan de vraagzijde toegespitst kunnen worden op sectoren met een hoge toegevoegde waarde en op sectoren die van belang zijn voor maatschappelijke uitdagingen, zoals onderwijs en gezondheidszorg, waarbij sectoroverschrijdende mobiliteit wordt gestimuleerd en productiviteitsverhogende en O&O-investeringen worden verhoogd.

(29) Ondanks het relatief hoge, zij het dalende, percentage van 15-jarige best presterende leerlingen laten de resultaten van het Programme for International Student Assessment (PISA) 2022 een sterke toename zien van het aantal leerlingen dat ondermaats presteert op wiskunde, natuurwetenschappen en leesvaardigheid. De achteruitgang varieert aanzienlijk tussen de verschillende niveaus van het middelbaar onderwijs; de toetsscores van leerlingen in de laagste niveaus — de verschillende leerwegen van het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo) — zijn het meest achteruitgegaan. Bovendien presteren leerlingen met een migratieachtergrond (in Nederland geboren leerlingen met in het buitenland geboren ouders, en in het buitenland geboren leerlingen) bijna twee keer zo vaak ondermaats in wiskunde en natuurwetenschappen als leerlingen zonder migratieachtergrond. Het verschil in leesprestaties is iets kleiner. Nederland behoort tot de landen van de Unie waarin de basisvaardigheden het sterkst verslechteren, waardoor de onderwijs- en arbeidsmarktresultaten, alsook de productiviteit en het concurrentievermogen op lange termijn worden ondermijnd. Door de toenemende tekorten aan leerkrachten kunnen de problemen op het gebied van de ontwikkeling van vaardigheden, kansengelijkheid en onderwijskwaliteit nog verergeren. Nederland zou daarom de bestaande maatregelen inzake basisvaardigheden kunnen evalueren en zo nodig kunnen herzien om het effect ervan te vergroten, met name voor scholen met een kansarme leerlingenpopulatie. Verder zou Nederland maatregelen kunnen treffen om het overstappen van het ene naar het andere middelbareschoolniveau gemakkelijker te maken en om het voor leerkrachten aantrekkelijker te maken om les te geven op scholen met een kansarme leerlingenpopulatie.

(30) Door de geleidelijk toenemende congestie op het elektriciteitsnet zijn netbeheerders vaak gedwongen om aanvragen voor nettoegang van nieuwe elektriciteitsproducenten en -verbruikers af te wijzen. Netcongestie dreigt de transitie naar schone energie te vertragen en een rem te zetten op de bedrijvigheid, en is dus van belang voor de macro-economische onevenwichtigheden in Nederland. Het is daarom van essentieel belang de capaciteit en flexibiliteit van het transmissie- en het distributienet te vergroten om de zekerheid van de elektriciteitsvoorziening te waarborgen, de uitrol van zowel onshore- als offshore-infrastructuur voor hernieuwbare energie te versnellen, aan de vraag naar elektriciteit te voldoen en het concurrentievermogen te verbeteren. Het in december 2023 goedgekeurde Nationaal Plan Energiesysteem roept op tot investeringen in extra net- en opslagcapaciteit, die nu moeten worden gedaan. Om de nodige investeringen in de uitbreiding van elektriciteitsinfrastructuur te bevorderen, zijn snellere vergunningsprocedures voor het elektriciteitstransmissie- en het elektriciteitsdistributienet van cruciaal belang. Deze zouden er ook voor zorgen dat projecten voor hernieuwbare onshore- en offshore-energie sneller kunnen worden uitgevoerd. Tot slot is er aan de kant van de randvoorwaarden ruimte om congestie aan te pakken via technische maatregelen en regelgeving (bv. tariefstimulansen of piekuurbeperkingen).

(31) Intensieve landbouwpraktijken kunnen overmatige stikstofafzetting veroorzaken, met ernstige gevolgen voor de bodemgezondheid en aquatische en mariene ecosystemen, hetgeen leidt tot een verslechtering van het natuurlijk kapitaal en tot wezenlijke beperkingen op de vergunningverlening voor stikstofuitstotende bouwactiviteiten en op de uitrol van infrastructuur voor hernieuwbare energie. Die praktijken zijn daarom van belang voor de macro-economische onevenwichtigheden in Nederland. Er is voortdurende steun nodig om de transitie naar duurzame landbouw, met inbegrip van biologische landbouw, te stimuleren en tegelijk het concurrentievermogen en sociale rechtvaardigheid te waarborgen. In overeenstemming met zijn strategisch plan uit hoofde van het gemeenschappelijk landbouwbeleid zou Nederland baat hebben bij een verkleining van de veestapel, een snellere overgang naar circulaire en biologische landbouw, stimulansen voor vernatting en het uit productie nemen van koolstofrijke bodems, en een beperkter gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen en anorganische meststoffen. Daarnaast zou de positie van landbouwers in de waardeketen kunnen worden verbeterd, bijvoorbeeld door verdere ontwikkeling van keurmerken van de Unie, grootschaligere erkenning van producentenorganisaties, verdere digitalisering en innovatie in de landbouw en een ruimere beschikbaarheid van biologische producten voor consumenten. Er is nog ruimte om de investeringen in de preventie en bestrijding van verontreiniging en in duurzaam waterbeheer verder op te voeren.

(32) Aangezien de economieën van de lidstaten van de eurozone in hoge mate met elkaar zijn verweven en zij collectief bijdragen tot de werking van de economische en monetaire unie, heeft de Raad in 2024 de lidstaten van de eurozone aanbevolen actie te ondernemen, onder meer door middel van hun herstel- en veerkrachtplannen, teneinde

uitvoering te geven aan de aanbeveling van 2024 over de eurozone. Voor Nederland dragen de aanbevelingen 1, 2, 3 en 4 bij tot de uitvoering van de eerste, tweede, derde, vierde en vijfde aanbeveling die zijn vastgesteld in de aanbeveling van 2024 over de eurozone.

(33) In het licht van de diepgaande evaluatie van de Commissie en conclusies betreffende het bestaan van onevenwichtigheden zijn de aanbevelingen op grond van artikel 6 van Verordening (EU) nr. 1176/2011 in aanbeveling 1 weergegeven. Het in aanbeveling 1 bedoelde beleid helpt om kwetsbaarheden in verband met de hoge particuliere schuld in een context van een overgewaardeerde woningmarkt aan te pakken. Aanbeveling 1 draagt bij tot zowel de aanpak van onevenwichtigheden als de uitvoering van de aanbeveling over de eurozone, in overeenstemming met overweging 31,

BEVEELT AAN dat Nederland in 2024 en 2025 de volgende acties onderneemt:

1. het budgettair-structurele plan voor de middellange termijn tijdig indienen; in overeenstemming met de vereisten van het hervormde stabiliteits- en groeipact de groei van de netto-uitgaven in 2025 beperken tot een percentage dat verenigbaar is met, onder meer, de doelstelling om het overheidstekort onder de in het Verdrag vastgestelde referentiewaarde van 3 % van het bbp te houden en de overheidsschuld op een prudent niveau te houden op de middellange termijn; de belastingheffing op de verschillende soorten inkomsten uit vermogen op één lijn brengen, onder meer om de bevoordeling van schulden van huishoudens te beperken; belemmeringen voor de bouw van nieuwe woningen wegnemen en zorgen voor betaalbare en beschikbare woningen op de particuliere huurmarkt; de verwachte toename van leeftijdsgerelateerde uitgaven aanpakken door het stelsel van langdurige zorg kosteneffectiever te maken;

2. de uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan, met inbegrip van het REPowerEU-hoofdstuk, aanzienlijk versnellen en ervoor zorgen dat de hervormingen en investeringen uiterlijk in augustus 2026 tot een goed einde zijn gebracht; de uitvoering van de cohesiebeleidsprogramma's versnellen; in het kader van de tussentijdse evaluatie van die programma's focussen op de overeengekomen prioriteiten en het testen en proefdraaien van oplossingen ter beperking van de congestie op het elektriciteitsnet bevorderen, en daarbij de kansen die het platform voor strategische technologieën voor Europa biedt om het concurrentievermogen te verbeteren, in overweging nemen;

3. maatregelen nemen om het minder aantrekkelijk te maken om gebruik te maken van flexibele of tijdelijke arbeidscontracten; structurele en sectorspecifieke tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden aanpakken, onder meer door onderbenut arbeidspotentieel aan te boren en de overstap naar sectoren met een hoge productiviteit en naar sectoren die verband houden met maatschappelijke uitdagingen te stimuleren; de basisvaardigheden verbeteren, onder meer door lerarentekorten aan te pakken en door kansarme scholen ondersteuning op maat te bieden;

4. randvoorwaarden verbeteren om investeringen in het elektriciteitstransmissie- en het elektriciteitsdistributienet te stimuleren, en met name de uitrol van hernieuwbare energie te versnellen en het concurrentievermogen te verbeteren; verdere inspanningen leveren ten aanzien van duurzame landbouw.

Gedaan te Luxemburg, 21 oktober 2024.

Voor de Raad

De voorzitter

NAGY I.